

דפים צה – צו

קנ. א. מהו 'נחש' האסור משום לא תנחשו?
ב. מה עדיף יותר, סימנים או טביעות עין?

א. אמר רב: כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול – אינו נחש. פרש"י: שאינו סומך עליו ממש לעשות או להמנע, שזה אסור, אלא להיות לו סימן בעלמא.
וכן נהג רב לעשות סימן במעבורת, אם מזומנת לבוא מיד אם לאו. שמואל בדק בספר. ר' יוחנן בדק בתינוק, עפ"י פסוק שהוא פוסק לו.
ותניא, ראבר"ש אומר: בית תינוק ואשה – אעפ"י שאסור לנחש, יש בהם סימן בעלמא לסמוך על הצלחתו או אי הצלחתו, שאם הוחזק שלש פעמים להצליח בעסקים ראשונים לאחר בניית הבית, לידת הבן או נישואים – סימן הוא שהולך ומצליח.
(לדעת הרמב"ם, אסור לכיין מעשיו עפ"י הסימנים אך מותר לעשות סימנים על דברים שכבר נעשו. והראב"ד חולק, שאין איסור לעשות כגון אליעזר ויונתן, ולא אמרו בגמרא לענין איסור, אלא רק שאין ראוי לסמוך על כל סימן אלא זה שהוחזק שלש פעמים בבית תינוק ואשה.
ואפשר שאף להרמב"ם אין איסור אלא כשתולה לגמרי בסימן, אבל לעשותו סניף וסמך בעלמא – שפיר דמי. עפ"י חדושי הר"ן).

ב. אמר רבא למסקנתו, שטביעות עין עדיפה על סימנים, שהרי סומא, וכן שאר אנשים בלילה, מותרים בנשותיהם עפ"י טביעות עין של הקול. וכן ב"ד דנים דין מיתה עפ"י עדים שמוזהים ע"י טביעות עין, ולא על פי סימנים. (ואם אשה נישאה עפ"י סימנים וזנתה – אין שם דין מיתה עפ"י אותם סימנים. עפ"י תוס'. וי"ח. ע' בשו"ת רעק"א קו; פני יהושע – בקו"א לכתובות; שב שמעתא ד, ט; שער ישר ב, ג; אחיעזר ח"ג ט, ה; חדושי הגר"ר בענינים ח"ב כו, ועוד).
ואעפ"י שאין מחזירים אבידה בטביעות עין לכל אדם (מלבד ת"ח) אלא בסימנים – שם יש בטעם בדבר, שחשוד לשקר.
(מבואר בראשונים שאפילו טביעות-עין שאינה גמורה, עדיפה היא מסימנים, וכגון בשר שנעלם וזוהה עפ"י טביעות עין שאינה גמורה – מותר. ואולם כתב הרשב"א ועוד, דוקא אם שבעה העין מאותו דבר, אבל אם לא שבעה, גם באבדה אין מחזירין, כמו שאמרו 'כלי אנפוריא – הרי אלו שלו'. וי"ח.
שיטת ר"ח, דלא כשאר ראשונים, שאין להתיר בשר עפ"י טביעות עין אלא לת"ח).

דף צו

קנא. א. אלו חלקים בגיד הנשה אסורים, אם מדאורייתא אם מדרבנן?
ב. האוכל כזית מגיד הנשה – מה דינו?
ג. מה דינו של האוכל גיד הנשה שלם שאין בו כזית?
ד. ירך שנתבשל או נצלה בה גיד הנשה – מה דינה?

א. לתנא קמא דמתניתין, שהוא ר' מאיר, (וכן הלכה), יש ליטול את הגיד בשלמותו. ומבואר בגמרא שמן התורה אין צריך לחטט אחריו אלא גוממו מלמעלה, ומדרבנן צריך חטיטה.
לר' יהודה, אף מדרבנן אין צריך לחטט.

עוד אמרו, שלפי תנא דברייתא החולק על ר' יהודה, מהתורה אין איסור אלא בחלק שמעל הכף (= הבשר הסובב את עצם הקולית), וכן אמר שמואל (על כף הירך), אבל לר' יהודה אוסר גם מה שאינו על הכף. (הירך – כולה).

(בתוס' מבואר שלדעת שמואל עצמו שפסק כת"ק דמתניתין להצריך חטיטה, ודאי אסרה תורה גם מה שאינו על הכף. ורק לדעת תנא דברייתא אמר שמואל שלא אסרה תורה אלא מה שעל הכף, ולשיטת אותו תנא ודאי אין צריך חטיטה.

ואולם הרי"ף והרשב"א כתבו ששמואל עצמו סובר כן להלכה, אלא שמודה שמדרבנן אסור כל הגיד, כתנא קמא דמתניתין. וכן פסקו להלכה, שמן התורה אינו אלא על כף הירך, ומדרבנן צריך לחטט אחר כולו.

וי"א שלר' מאיר צריך חטוט בכל הגיד מן התורה, ומה שאמרו כאן מדרבנן – היינו שומנו של גיד. ריטב"א כאן ולעיל צב. וע"ע מבואר שם לענין קונקות).

ב. האוכל כזית מגיד הנשה, סופג ארבעים. (חכמים דרשו זאת מכך שנקט הכתוב לשון 'אכילה'. ולר' יהודה – מאשר על כף הירך – אפילו לא אכל הגיד כולו, חייב).

ג. אכל גיד הנשה שלם שאין בו כזית – לסתם מתניתין, חייב. (לפי שבריה בפני עצמה היא. וכשנאמר בתורה איסור גיד, כאילו פורש בין קטן בין גדול. עפ"י תוס', ולר' יהודה (בברייתא) פטור ('אכילה' כתיבה בה).

ד. ירך שנתבשל בה גיד הנשה – אם יש בה בנותן טעם, הרי זו אסורה. כיצד משערים – כאילו היה הגיד בשר והירך לפת (– ראש לפת. צט:), אילו יש בגיד כשיעור נתינת טעם הבשר בלפת – אסורה. (רש"י כתב שזהו מכלל כל השיעורים שנמסרו למשה מסיני. ואולם התוס' (צח) כתבו עפ"י הגמרא שם שהוא מדרבנן. וע' חזו"א כו,ב).

(שיעור נתינת טעם בשר בלפת היינו עד אחד מששים, מלבד הגיד עצמו (צו: ובראשונים). וסובר תנא דידן שיש בגידין בנותן טעם ולכך אוסר את הבשר, אבל למ"ד אין בגידין בנותן טעם, וכן הלכה – אינו אוסר כלל (צט:). ונחלקו הראשונים אם יש לאסור משום שמנו של גיד, וצריכים ששים כנגדו (רי"ף, רש"י צט: רמב"ן, רשב"א, רא"ה, ר"ן), או שמא לא גזרו על השומן באופן שהגיד עצמו אינו אוסר. ריב"ם, הר' מאיר).

(התוס' כתבו שמשערים גם בשאר דברים שבקדרה, לבטל את הגיד בנותן טעם. והביאו שלפרש"י להלן אין לצרף שאר הקדרה אלא בשניער וכיסה, שאז מתפשט הטעם בכל הקדרה, אבל בלא"ה, צריך שיהא שיעור בירך עצמו לבטל טעם הגיד.

עוד כתבו, שכיון שכבר נמלח הבשר קודם בישולו, נתפשט האיסור גם בכדי קליפה שמסביב לגיד, ויש לשער כנגד הגיד עם קליפתו).

ירך שנצלתה בגיד – לא נאסרה, אלא קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. (ולאו דוקא לגיד, אלא מניח כדי נטילה (כעובי אצבע), שהצליה מבליעה בכדי נטילה. עפ"י תוס'.

והרשב"א והר"ן צדדו שאין לאסור בצליה אלא כדי קליפה. וכתב הרשב"א שמ"מ יש להחמיר כדברי התוס', וכן דעת כל הפוסקים להחמיר בנטילה בצלי. חזו"א י"ד כב,ז. ודוקא בצליה, שיש בה רטיבות, אבל איסור והתר נגובים חמים שנגעו זה בזה – די בקליפה. רשב"א קיא: מובא בחזו"א שם).